

Εισαγωγή στις συνθέσεις του Χριστόδουλου Βασιλειάδη

Οτιδήποτε δημιουργείται αυτονομημένα από τις ρίζες και την παράδοση είναι προορισμένο να σβήσει και να πεθάνει. Αντίθετα, ό,τι προέρχεται μέσα από τη ζωντανή εμπειρία της ζωής, και έχει καταστεί βίωμα του ανθρώπου-δημιουργού, είναι προορισμένο να ζήσει, μέσα βεβαίως στα πλαίσια, τα οποία καθορίζει η ανθρώπινη παρούσα ζωή (γέννηση-θάνατος, δημιουργία-συντέλεια του αιώνας).

Είναι αυτονόητο ότι, τόσο ο εκτελεστής ενός μουσικού έργου, όσο και οι ακροατές, πρέπει να μετέχουν της ίδιας πολιτισμικής παραδόσεως με εκείνη του δημιουργού, για να μπορέσουν να αποδώσουν και να «κατανοήσουν» αντιστοίχως το μουσικό έργο.

Τα κομμάτια, που περιλαμβάνονται στο βιβλίο αυτό, είναι απλά, και δεν απαιτούν ιδιαίτερες δεξιοτεχνικές ικανότητες από τον εκτελεστή τους.

Έχουν γραφή όλα μέσα σε περίοδο εννέα μηνών, από τον Φεβρουάριο μέχρι τον Οκτώβριο του 1990.

Ο κύριος χαρακτήρας των έργων αυτών, όπως το λέγει και ο τίτλος τους, είναι οι «Αναμνήσεις». Με τον όρο αυτό εννοούμε ότι το άκουσμα των συνθέσεων δίδει στον ακροατή την αίσθηση ότι κατά κάποιο τρόπο αναπολεί σημαδιακές προσωπικές εμπειρίες της ζωής του, και ταυτόχρονα, κάποιες φορές, με το άκουσμα της μουσικής αυτής οδηγείται σε λυτρωτική αυτοκριτική.

Όλα τα κομμάτια έχουν λυπητερό-πένθιμο χαρακτήρα, και αποδίδονται σε ελάσσονα κλίμακα, εκτός από δύο, τα υπ' αριθμό 9 και 10 (το τελευταίο μάλιστα είναι μια σπουδή), που είναι γραμμένα σε μείζονα κλίμακα. Πάντως, σε όλα εμπερικλείεται η έννοια της χαρμολύπης μάλλον, παρά του μόνιμου πένθους.

Πιστεύω ότι η ρε ελάσσων είναι η πιο αντιπροσωπευτική κλίμακα, για να γραφτούν τέτοιου είδους κομμάτια. Στη Βυζαντινή Μουσική (ή καλύτερα Ψαλτική Τέχνη) η κλίμακα αυτή ταυτίζεται με τον Α' ή πλάγιο Α' ήχο, ενώ στους αρχαίους Ελληνικούς τρόπους με τον Φρυγικό.

Ενώ όπως γράψαμε πιο πάνω, η παρούσα εργασία αντλεί την έμπνευσή της από την πλούσια Παράδοσή μας, ως έθνος και λαού, εν τούτοις η αρχιτεκτονική δομή της δεν εντάσσεται στις καθιερωμένες προγενέστερες μουσικές φόρμες.

Οπωσδήποτε, για τον δημιουργό τους ένα συγκεκριμένο κομμάτι ξεχωρίζει, έχει δηλαδή μια ιδιαίτερη έμπνευση, και αυτό είναι το υπ' αριθμόν 2. Γι' αυτό και το έχουμε διασκευάσει και για δύο πιάνο (Αρ. 12).

Υπάρχει η γνώμη ότι, εάν ένα έργο ενός σύγχρονου συνθέτη είναι ωραίο και αρέσει, τότε είναι επανάληψη παλαιότερων ακουσμάτων. Όμως, κάποιοι άλλοι ισχυρίζονται ακριβώς το αντίθετο: Ότι δεν μπορεί να είναι όντως ωραίο, κάτι που επαναλαμβάνει τα προηγούμενα, και τούτο λόγω του κορεσμού, όπως ισχυρίζονται, των παλαιότερων ακουσμάτων. Εγώ, ας μου επιτραπεί να πω ότι βλέπω το θέμα αυτό από μια διαφορετική άποψη: Όλα τα έργα, κατά βάθος, λίγο-πολύ μοιάζουν μεταξύ τους, και το ένα φέρνει στη μνήμη το άλλο. Κάθε φορά, που γράφεται ένα κομμάτι,

εκφράζονται πάντοτε εμπειρίες της ζωής στις ποικίλες και διάφορες μορφές της. Τα αιώνια προβλήματα της ζωής. Οι πόνοι, οι καημοί, ο θείος έρωτας, η προς τον συνάνθρωπο αγάπη, ο θάνατος, η εγκατάλειψη, ο αποχωρισμός, η μεταμέλεια, η φτώχεια, η μοναξιά, ο πόλεμος και πλήθος άλλων, όλα αυτά παραμένουν πάντοτε αναλλοίωτα, ως βιώματα της ανθρώπινης υπάρξεως, ασχέτως αν αλλάζει το εξωτερικό περίβλημα των πραγμάτων. Ο άνθρωπος στο βαθύτερό του «είναι» παραμένει ουσιαστικά αναλλοίωτος. Επειδή η τέχνη, (άρα και η μουσική), εκφράζουν τα βάθη της ψυχής, είναι επόμενο ότι και αυτά μπορεί μεν να αλλάζουν εξωτερικές μορφές, στην ουσία όμως διατηρούν κάποιον αναλλοίωτο πυρήνα.

Έτσι, κάθε φορά που ένας συνθέτης προσπαθεί να εκφράσει αυτό, που ζή, με φθόγγους, αγωνίζεται να λύση ένα υπαρξιακό πρόβλημα. Η συνειδητοποίηση και η έκφραση του προβλήματος σημαίνει ταυτόχρονα και την απαρχή της λύσεώς του. Έτσι, η σύνθεση ενός έργου προϋποθέτει απαραίτητως την προηγούμενη αφομοίωση των υγιών στοιχείων, που μας κληροδοτεί η Παράδοση, και ακολούθως την ανάδυση της δημιουργίας ενός νέου έργου, εμβαπτισμένου στα νάματα της Παραδόσεως αυτής και ταυτοχρόνως εμπλουτισμένου με τις προσωπικές εμπειρίες του συγκεκριμένου δημιουργού. Είναι επόμενο ότι ο δημιουργός μέσω του έργου του εκφράζει εκείνο που ο ίδιος θεωρεί περισσότερο ζωτικό για τη δική του πορεία. Όμως, καμιά πορεία δεν είναι αυτονομημένη από το συλλογικό γίνεσθαι. Γι' αυτό τον λόγο και η αληθινή δημιουργία λειτουργεί λυτρωτικά, όχι μόνο για τον δημιουργό, αλλά και για την ψυχή του συνόλου.

Για να δημιουργηθεί κάτι αληθινό στο χώρο της μουσικής, πρέπει να είναι απαύγασμα και ξεχείλισμα της καρδιάς του συνθέτη. Πρέπει πρώτα να το ζει ο ίδιος ο δημιουργός στην πληρότητά του. Αυτό, που θα παίζουν τα δάκτυλά του πάνω στο πιάνο (ή σε οποιοδήποτε άλλο όργανο), και αργότερα θα το καταγράψει στο πεντάγραμμο, πρέπει να είναι το «περίσσευμα» της Αγάπης του, και όχι το «υστέρημα». Και το «ορθώς ζην» σημαίνει όχι γογγυσμό, μεμψιμοιρία, απόγνωση, απελπισία, λιποταξία στις δυσκολίες της ζωής, αλλά την αέναη μετάνοια, ελπίδα, ευχαριστία και δοξολογία.

Βέβαια δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η δημιουργία κάτι καλού στον χώρο της μουσικής προϋποθέτει πρώτιστα την εις βάθος εκμάθηση, γνώση και κατά το δυνατόν αφομοίωση των εμπειριών της αυθεντικής Παραδόσεως. Αλλά και κάτι παραπάνω: Πρέπει να υποταχούμε «ασκητικά» στο παρελθόν, να «υποδουλωθούμε», και να εννοήσουμε το παρελθόν, μαθαίνοντας και εκτελώντας με ακρίβεια τα αριστουργήματα, που μας κληροδότησε. Μόνο τότε, όταν δηλαδή «θάψεις» τη δική σου θέληση, και την εμβαπτίσεις μέσα στα έργα των μεγάλων μουσουργών, μόνο τότε θα μπορέσεις να ωριμάσεις, ώστε στη συνέχεια, όταν έλθει το πλήρωμα του χρόνου, να είσαι σε θέση να δημιουργήσεις κάτι προσωπικά δικό σου, που να σε εκφράζει απόλυτα, κάτι πραγματικά ωραίο και αληθινό, που θα μπορεί να αντέξει στη δοκιμασία του κοινού, αλλά και του γεωγραφικού χώρου, και προ παντός του χρόνου.

Κάθε καινούργια δημιουργία πρέπει να υποστεί τον έλεγχο και την κριτική, όχι μόνο των επαϊόντων, αλλά και του απλού λαού. Και εάν μπορέσει να επιζήσει, περνώντας μέσα από το καμίνι αυτής της δοκιμασίας, τότε μπαίνει πια μέσα στη ζωή του ανθρώπου. Εάν αντιθέτως αποδειχθεί ότι δεν αξίζει, τότε είναι καταδικασμένη να σβήσει, χάνεται αυτόματα απ' τη ζωή, και μένει γραμμένη μόνο στο χαρτί... Ό,τι μπορέσει να σταθεί και να επιζήσει μέσα στον χρόνο, αυτό πραγματικά είναι

πολύτιμο (μέσα στα πλαίσια του ιστορικού γίνεσθαι), με την προϋπόθεση ότι εξυπηρετεί το σχέδιο της Αιωνιότητας.

Ένα άλλο μικρό τεύχος, που έχουμε εκδώσει είναι το «Μνήμες Αναδυόμενες». Αυτό το τεύχος περιλαμβάνει πέντε τραγούδια σε μουσική δική μου και ποίηση της Ρούλας Ιωαννίδου-Σταύρου. Το τεύχος έχει εκδοθεί το 1993. Τα τραγούδια αυτά μπορούν να εκτελεστούν στο πιάνο, αρμόνιο, κιθάρα και τραγούδι. Το πρώτο τραγούδι, που ονομάζεται «Το καράβι της Κερύνειας» έχει πάρει τιμητική διάκριση σε διαγωνισμό στην Αμερική.

Δύο άλλα τεύχη, που έχουν εκδοθεί το 1996 είναι το «10 Παραλλαγές για πιάνο» και «Δεκαοκτώ παραλλαγές για βιολί». Οι συνθέσεις αυτές δεν έχουν τη φόρμα των κλασικών παραλλαγών, όπως τις βρίσκουμε στην κλασική εποχή (θέμα και παραλλαγές) αλλά είναι ανεξάρτητα μικρά κομμάτια, βασισμένα πάνω σε παραδοσιακά μοτίβα της Ελληνικής και Κυπριακής παραδοσιακής μουσικής.

Ένα άλλο βιβλίο, που έχουμε εκδώσει είναι το «Προς Κύριον-Μελωδίες ευλαβείας». Το βιβλίο αυτό περιέχει εννέα τραγούδια σε ποίηση του γέροντος Γερμανού Σταυροβουνιώτη με συνθέσεις δικές μου, του π. Χαρίτωνος Σταυροβουνιώτη και του Γεράσιμου Παπαδόπουλου. Είναι θρησκευτική μουσική καταγραμμένη τόσο σε ευρωπαϊκή όσο και βυζαντινή σημειογραφία. Έχει εκδοθεί το 2005.

Υπό έκδοση βρίσκεται το έργο «Διάλογοι» για πιάνο.

Τέλος στον τομέα της Θεωρίας της Μουσικής έχουμε εκδώσει το βιβλίο «Θεωρία της Μουσικής», το «Συνοπτικό Λεξικό Συνθετών - Βασικές Φόρμες Μουσικής» και το «Εκ δεξιών και εξ αριστερών - το πιάνο».

Πιστεύουμε ότι στα έργα, που έχουμε αναφέρει, μπορεί να βρει ένας μουσικός αρκετά χρήσιμα στοιχεία, τόσο θεωρητικού όσο και πρακτικού χαρακτήρα, και να τον βοηθήσουν να γνωρίσει την Ελληνική και Κυπριακή μουσική παράδοση.